

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERGİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 15 / Sayı: 30 / Güz 2024

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 15 / No: 30 / Fall 2024

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Eğitimi Alan Öğrencilerin Teknolojik Yatkınlıklarının Mesleki Algıları Üzerindeki Etkisi

The Effect of Technological Readiness of International Trade and Logistics
Students on Their Professional Perceptions

Makale Türü (Article Type): Araştırma (Research)

Kemal KAMACI

www.dergipark.gov.tr/eibd
eibd@eibd.org.tr

Uluslararası Ticaret ve Lojistik Eğitimi Alan Öğrencilerin Teknolojik Yetkinliklerinin Mesleki Algıları Üzerindeki Etkisi

Kemal KAMACI¹

DOI: 10.58689/eibd.1525094

Öz: Teknolojik yeniliklerle birlikte uluslararası ticaret ve lojistik alanında yeni paradigmalara ve modellerin ortaya çıkmasına paralel olarak işletmeler de yenilikçi teknolojilere yatırım yapma ve uyum sağlama ihtiyacı hissetmektedir. Bu durum hem uluslararası ticaret hem de lojistik alanında güncel teknolojiye uyum sağlayabilen yüksek niteliğe sahip çalışanlara olan talebi artırmaktadır. Talebin karşılanması noktasında potansiyel iş gücü kaynağı olarak görülebilecek olan uluslararası ticaret ve lojistik bölüm öğrencilerinin teknolojiye yetkinlik düzeylerinin belirlenmesi de bu konuda önemli görülmektedir. Bu çalışma ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü öğrencilerinin teknolojik yetkinlikleri ile mesleki algı düzeyleri arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada, bağımsız değişken olarak belirlenen teknolojik yetkinliğin alt boyutları; iyimserlik ve yenilikçilik ile bağımlı değişken olarak belirlenen mesleki algının alt boyutları; kariyer, ücret ve çalışma koşulları algısı ilişkilendirilmiştir. Araştırma, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve ilişki derecelerini ortaya koymayı amaçlayan ilişkiyel tarama modeli temelinde gerçekleştirilmiştir. Kolayda örnekleme yöntemi kullanılan araştırmanın örneklemini Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmada nicel veri toplama yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı ve SMART PLS 4.0 programı kullanılmış, PLS-SEM yöntemi ile doğrulayıcı faktör analizi ve yol analizi yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin teknolojik yenilikçilikleri ile kariyer, ücret ve çalışma koşulları algısı alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış ancak teknolojik iyimserlikleri ile kariyer, ücret ve çalışma koşulları algı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Özellikle teknolojik iyimserlik düzeyinin kariyer algısı üzerinde yüksek düzeyde etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ticaret, Lojistik, Teknolojik yetkinlik, Mesleki algı, PLS-SEM

Geliş Tarihi: 30.07.2024; Kabul Tarihi: 03.10.2024

Kaynakça Gösterimi: Kamacı, K. (2024). Uluslararası Ticaret ve Lojistik Eğitimi Alan Öğrencilerin Teknolojik Yetkinliklerinin Mesleki Algıları Üzerindeki Etkisi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 15(30), 361-386

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, kemalkamaci@kmu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4234-674X

Giriş

Yirminci yüzyılın son dönemlerinden itibaren teknolojinin üstel gelişimi ve endüstriyel devrimler ticari anlamda ulusal sınırların ortadan kalkmasına yol açmıştır. Yaşanan bu gelişmeler dünyanın çeşitli bölgelerindeki işletmelerin birlikte çalışma becerileri geliştirmelerine ve küresel boyutta tedarik zincirlerinin oluşumuna neden olmaktadır (Banger, 2016). Uluslararası ticaretin gelişimi, lojistik faaliyetlere olan talebi artırarak daha fazla iş ve yatırım fırsatlarını da beraberinde getirmektedir. Aynı şekilde lojistik faaliyetlerin her geçen gün öneminin artması ile sektör gelişmekte ve ekonomik büyümeye olumlu yönde etki etmektedir (Gani, 2017). Lojistik faaliyetler üretimin coğrafi dağılımını kolaylaştırarak doğrudan yer ve zaman faydası sağlamakla birlikte tüketimin küreselleşmesini teşvik ederek uluslararası ticaretin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Bu durum uluslararası ticaret ile lojistik arasında doğrudan bir nedensel ilişki olduğunu göstermektedir (Katrakylidis ve Madas, 2019).

Uluslararası ticaret ve lojistik, küresel kalkınmanın temel unsuru olarak görüldüğünden operasyonel anlamda işletmelerin önemli bir parçası haline gelmiştir (Min vd., 2019). Ülkeler arasındaki ticari alışverişler küresel tedarik zincirlerinin oluşumuna neden olmakla birlikte, lojistik faaliyetlerin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesinin de önemini artırmaktadır. Özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte uluslararası ticarete kalite ve zaman unsurlarının ön plana çıkması, sürdürülebilir çevre bilincinin yaygınlaşması da lojistik faaliyetlere daha fazla önem gösterilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Demirtaş ve Bozyiğit, 2023; Erturgut, 2021).

Uluslararası ticaret ve lojistik süreçlerde dijitalleşmenin yaşanması iş yapış şekillerinin değişmesine neden olduğundan (Pflaum vd., 2018) teknolojik yeniliklere yatkınlık, işletmeler açısından giderek artan bir zorunluluk halini almaktadır (Barczak vd., 2019). İşletmelerde işgücü faktörünün ise teknolojinin ekonomik başarısında önemli bir etkiye sahip olduğu, başarının çalışanların vasıfları ve kabiliyetleri ile mümkün olabileceği de vurgulanmaktadır (Coetzer vd., 2020; Filizöz ve Orhan, 2018). Küresel tedarik zincirlerinin stratejik başarısında özellikle teknolojik yeniliklere geçişlerinde işgücü faktörünün belirleyici rol oynamasından dolayı işletmelerin çalışanlar üzerindeki taleplerinde de önemli değişimler yaşanmaktadır (Coetzer vd., 2020; Gorecky vd., 2014). Bu gelişmeler uluslararası ticaret ve lojistik alanında da kalifiye personel ihtiyacında artışlar yaşandığını göstermektedir. Bu ihtiyaçlar, uluslararası ticaretin yürütülmesinde teknolojik donanıma sahip uzmanların yetiştirilmesine yönelik daha fazla gereksinimlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Uluslararası ticarete geleneksel lojistik anlayışının gelecekteki lojistik yetenek ihtiyacını karşılayamayacak olması özellikle yükseköğretim kurumlarında uluslararası ticaret ve lojistik eğitime odaklanılmasını gerekli kılmaktadır (Pawlak ve Kudelska, 2012; Zhang, 2019).

Uluslararası ticaret ve lojistik, iş alanı ve istihdam oluşturma potansiyeli bakımından oldukça yüksek büyümeye sahip sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Sektörün sahip olduğu bu değer Türkiye’de de bu sektöre olan ilginin artmasına neden olmaktadır. Yükseköğretim kurumları, uluslararası ticaret ve lojistik endüstrisinin hızlı gelişimine uyum sağlamak, sektörün ihtiyaç duyduğu personeli yetiştirmek ve ülkelerin gelişimine daha iyi hizmet etmek amacıyla Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümleri açmaya başlamış, bölümlerin sayısındaki artışlarla birlikte bölümde eğitim gören öğrencilerin sayısında da artışlar gözlenmiştir (Demirtaş ve Bozyiğit, 2023). Öğrencilerin mezun olduktan sonra istihdam edilebilmeleri ve kariyer planlamalarında başarılı olabilmelerinin öğrencilerin ilgi alanlarına, kişisel beceri ve yeteneklerine uygun bir eğitim almalarına bağlı olduğu da ifade edilmektedir (Gürdoğan ve Atabey, 2015; Sayın ve Küçük, 2020). Zira bazı öğrenciler bilinçli olarak bölümü tercih ederken bazıları ise bilinçsiz olarak tercih edebilmekte ve eğitim süreci içerisinde bölümleri ile ilgili mesleki beklentilerinde de değişimler yaşanabilmektedir. Sektörün ihtiyaç duyduğu kalifiye iş gücü için öğrencilerin bilgi donanımları kadar mesleki algıları da önemli görülmüştür. Kişi ve meslek arasında kesişen özellikler ne kadar uyumlu olursa sektörde çalışma eğilimi de o kadar yüksek olmaktadır. Ayrıca kişilerin mesleklerine karşı pozitif algıya sahip olmalarının mesleklerini yerine getirmede daha çok özen göstermelerine de neden olduğu ifade edilmektedir. Kişiler kendi yetenekleri ve meslek özelliklerinin özdeşleşmediğini fark ettikleri durumlarda ise sektörde çalışma isteklerini kaybedebilmektedirler (Karasoy, 2022).

Ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan yükselebilmesi ve uluslararası ticarete başarıyı yakalayabilmesi için lojistik alt yapılarını teknoloji ile bütünleşik bir şekilde geliştirmeleri gerekmektedir. Bu süreçte iş gücünün organizasyonel dönüşüme katkısı ve süreç içerisindeki önemi ise daha çok belirginleşmektedir. İşletmelerin sahip olacağı iş gücünün teknolojik yeniliklere yatkınlık düzeylerini anlamak teknoloji kullanımının başarısında ve bu doğrultuda işletmelerin geliştireceği stratejilerde etkili olacaktır. Çalışanların teknolojiye yatkınlıklarının yüksek olduğu organizasyonlarda güncel teknolojilerin benimsenmesi ve kullanılması kısa sürede gerçekleşebilirken aksi durumda teknolojiye karşı bir direnç oluşabilecek ve uyum süreci daha uzun olabilecektir (Şahin ve Özkaya, 2020).

Günümüzde uluslararası ticari faaliyetler daha rekabetçi bir küresel ekonomiye doğru ilerledikçe teknolojiyle uyumlu daha etkin lojistik sistemler ve tedarik zincirleri oluşturup yönetecek yüksek nitelikli insanlara olan talepler de artmaktadır (Ozment ve Keller, 2011). Uluslararası ticaret ve lojistik sektör olarak sürekli bir gelişim göstermesinden dolayı istihdam sağlama bakımından da yüksek bir potansiyele sahiptir. Yükseköğretim düzeyinde eğitim veren Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümleri de sektörün ihtiyacı olan kalifiye işgücünü sağlama bakımından önemli bir kaynak olarak görülmektedir (Şahin ve Özkaya, 2020). Bu sebeple üniversitelerin uluslararası ticaret ve lojistik bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin sektörde çalışmaları sektördeki işgücü ihtiyacının karşılanması açısından önemli olmakla birlikte (Karasoy, 2022) bu konuda potansiyel iş gücünün teknolojiye yatkınlık düzeyleri de

belirleyici olabilecektir.

Literatürde teknolojik yatkinlıkla ilgili çalışmaların özellikle dördüncü sanayi devrimiyle birlikte kuramlar ve sektörler üzerinde yoğunluk kazandığı (Choi ve Yoo, 2021; Kasnak, 2022; Kim vd., 2020; Öz ve Işık, 2020; Samaranayake vd., 2017; Tahar vd., 2020; Yılmaz, 2023) görülmektedir. Öğrenciler üzerinde teknolojik yatkinlıkla ilgili çalışmalar yapılsa da özellikle Covid-19 pandemisinden sonra araştırmalarda artış yaşandığı gözlemlenmiştir (Al-araibi vd., 2019; Al-Fadhel vd., 2020; Caputo vd., 2019; Irmak, 2022; Yağmurlu ve Sektioğlu, 2023). Mesleki algı ile ilgili ise öğrenciler üzerinde birçok çalışma gerçekleştirilmiştir (Akgöz ve Samatova, 2020; İlğan ve Ceviz, 2019; Kocaman ve Kuybu Rol, 2020; Mukhtaruddin vd., 2022) ancak yükseköğretim öğrencileri üzerinde teknolojik yatkinlik ile mesleki algı faktörlerini bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik eğitimi alan öğrencilerin teknolojik yatkinlıklarının mesleki algıları üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma neticesinde elde edilecek bulgular ve ulaşılan sonuçların bu konuda yapılacak çalışmalara temel oluşturacağı ve ilgililere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

Mesleki algı

Mesleki algı genel anlamda bireylerin sahip oldukları mesleklerin toplumsal açıdan nasıl algılandığı ve bireyin mesleğin kişisel ve sosyal getirilerini nasıl algıladığı ile ilgilidir. Sahip olunan bu algıların bireyin iş motivasyonu üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir (Wong vd., 1998). Bireyler eğitim aldıkları meslekleri yapmayı eğitim süreçlerinin sonunda tercih etmeyebilmekte veya tercih etseler dahi ilerleyen süreçte meslekler bireylerin maddi ve manevi ihtiyaçlarını tatmin etme noktasında yetersiz kalabilmektedir. Bunun yanında kişinin sahip olduğu öz yeterlilik de meslekte karşılaşılan sorunları aşma ve mesleği sürdürülebilir kılma noktasında etkili olabilmektedir (Apalı, 2018; Chesnut ve Burley, 2015; Çınar ve Yenipınar, 2019; Everhart ve Chelladurai, 1998). Mesleki algıları olumlu olan insanların mesleki bağlılıklarının yüksek ve işlerini yaparken mutluluk duyan insanlar oldukları da ifade edilmektedir (Carless, 2005).

Mesleki algı ile ilgili gerek çeşitli sektörlerde gerekse öğrenciler üzerinde çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, kişilerin eğitim gördükleri meslekleri kendi istekleriyle seçmelerinin ve mesleklerini severek yapmalarının mesleki algı ve başarısında etkili olduğu belirtilmiştir (Akça vd., 2019). Öğrencilerin mesleki kariyerlerini tayin etme bağlamında mesleki algılarına ilişkin Politeknik Üniversitesinde gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin gelecekte kendi kişiliklerine uygun ve yeteneklerini keşfedebilecekleri bir meslek algısına sahip oldukları ortaya konmuştur (Gulk vd., 2020).

Kocaman ve Kuybu Rol (2020) turizm öğrencilerine yönelik gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğrencilerin mesleki algı ve beklentileri gelecek kaygılarının sektörde çalışma isteği üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmalarında mesleki algısı yüksek bir öğrencinin sektör hakkında olumlu düşüncelere sahip olduğu ve mezuniyetten sonra da sektörde çalışma isteğinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Hemşirelik son sınıf öğrencileri üzerindeki bir araştırmaya göre de mesleğin iş garantisine sahip olmasının mesleki algı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu belirtilmiştir (Can vd., 2022). Bununla birlikte kişinin icra ettiği mesleğin bireysel katkısının yanında toplumsal ve insani faydasının olduğunun da görülmesi mesleki algıyı olumlu yönde etkilemektedir (Akgöz ve Samatova, 2020; Ay vd., 2018). Eşer vd., (2008) çalışmalarında bölümlerini ailesi istediği için tercih eden öğrencilerin her ne kadar eğitime başlamadan önce mesleki algıları olumsuz olsa da eğitim sürecinde bilgi ve becerilerini kullanma imkânı bulabilmeleri durumunda mesleki algılarının olumlu olabileceğini saptamışlardır. Lojistik üzerine eğitim veren bölümlerde yapılan araştırmalarda okulda alınan eğitim ve çevre etkisinin de mesleki algıyı ve sektörde çalışma niyetini olumlu yönde etkilediği vurgulanmakla birlikte bu konuda teorik derslere daha fazla yoğunlaşmadan uygulamaya yönelik staj olanaklarının geliştirilmesinin önemli olduğu ifade edilmiştir (Lau vd., 2021; Özoğlu vd., 2020; Sayın ve Küçük, 2020). Karasoy (2022), lojistik eğitimi alan öğrenciler üzerinde, mesleki uyum ve mesleki algı düzeylerinin lojistik mesleğini yapma niyetleri üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında mesleki uyum ve meslekte kariyer algısının öğrencilerin mesleklerini yapma niyetlerini etkilediğini ortaya koymuştur.

Teknolojik yatkinlik

Teknoloji, zenginlik üretme faktörü olarak görülmektedir. Güncel teknolojilerin etkin kullanımını ise rekabet koşullarını ciddi bir şekilde etkilemektedir. Küreselleşme sürecindeki değişimler, ulusların sadece ulusal pazarlara mal ve hizmet üretmek istenilen kalkınma düzeyine ulaşamayacaklarını göstermektedir. Bu nedenle teknolojinin kullanılması ile esnek ve verimlilik odaklı yaklaşımlar ile uluslararası pazarlarda yer alabilmek küresel rekabette başarının temel faktörlerinden biri olarak ifade edilmektedir (Safari vd., 2012).

Teknolojide yaşanan gelişmeler hizmet sağlayıcılar, çalışanlar ve müşteriler açısından katma değer sağlamanın olumlu yönleri ile teknolojik yeniliklerin getirdiği yeni iş yapma yöntemlerini öğrenme zorunluluğunun olumsuz yönleri arasında bir gerilime neden olmaktadır (Atrian ve Ghobbeh, 2023). Teknoloji iş yapış şekillerinde yeniliklere neden oldukça işletme yöneticileri müşterilerine yenilikçi deneyimler sunma arzusunun yanında müşterilerinin bu deneyimlere açık olmasını ve özellikle çalışanları üzerinde oluşabilecek potansiyel olumsuz etkilerin asgari düzeyde olmasını sağlamakla ilgili zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedirler (Kamacı ve Öz, 2021). Yönetim kademesi de dahil olmak üzere bir organizasyondaki personelin güncel teknolojileri kullanabilme ve bu teknolojilerle hizmet verebilme konu-

sunda kendilerini rahat hissetmelerinin motivasyon ve üretkenlikleri üzerinde olumlu etki edeceği ifade edilmektedir (Parasuraman ve Colby, 2015). Teknolojilerin endüstrilerde ve iş yapış şekillerinde genişleyen karakterleri nedeniyle teknolojiye maruz kalanların teknoloji tabanlı sistemleri kullanmaya hazır olup olmadıklarını anlamak gerekmektedir (Lin vd., 2007; Parasuraman, 2000). Bununla birlikte gerek günlük yaşamda gerekse ticari faaliyetlerde teknolojiye bağımlılık arttıkça insanların teknolojiye hazır oluşları ve teknolojiye ne kadar yatkın oldukları teknolojik ürünlerin üretilmesindeki nihai amaç bakımından da önemli görülmektedir (Güvener, 2019).

Teknolojiye hazır olma yapısı, teknolojiye hazır bulunma gibi kavramlarla da ifade edilen teknolojik yetkinlik genel olarak insanların yaşamlarında başarıya ulaşmaları için teknolojileri kullanabilme ve benimseme eğilimlerini ifade etmektedir (Parasuraman, 2000). Bu durum kişiden kişiye farklılaşabilmekte ve insanların teknolojiye yönelik algılarının yeni bir teknolojiye hazır oluş durumlarını da etkileyebilen olumlu ve olumsuz yönleri içerebilmektedir. Bununla birlikte insanların teknolojiye yatkınlıklarını ortaya koyan duygular da farklılaşabilmektedir (Smit vd., 2018). İnsanların hayatlarındaki hedeflerine ulaşma amacıyla güncel teknolojileri kullanabilme eğilimini ifade eden teknolojik yetkinliğin ikisi olumlu ve ikisi olumsuz olmak üzere dört faktörden etkilendiği ifade edilmiştir. Teknoloji kullanımının kolaylaştırıcıları olarak ifade edilebilen ilk iki faktörün iyimserlik ve yenilikçilik, teknoloji kullanımının engelleyicileri olarak ifade edilen diğer iki faktörün ise rahatsızlık ve güvensizlik olduğu belirtilmiştir. Teknolojik iyimserlik, teknolojinin insanların hayatlarında kontrol, esneklik ve etkinlik sağladığına yönelik inanç; teknolojik yenilikçilik ise, teknolojide öncü ve lider olma olarak tanımlanmıştır (Parasuraman, 2000).

Teknolojinin üstel gelişimi ile teknolojik ürünlerin artması nedeniyle güncel teknolojilere uyum sağlama konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu durum potansiyel teknoloji kullanıcılarının teknolojiye yatkınlık durumları ile ilgili bilimsel çalışmaların yapılmasını gerekli kılmıştır. Parasuraman (2000) çalışmasında teknolojik yetkinliğin teknolojik tabanlı hizmetlerin kullanımını belirleme konusunda güçlü sonuçlar elde etmiştir. Teknolojik yetkinlik düzeyleri yüksek olanların teknolojik hizmetleri kullanma ihtimallerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunu Na vd., (2021)'nin çalışmalarında ortaya koydukları teknolojik yetkinlik düzeyinin yenilikçilik ve iyimserlik bakımından yüksek olmasının teknoloji kullanımlarında olumlu yönde etkili olduğu sonucu da doğrulamaktadır. Bu türde olan insanların teknolojinin faydalarına ve kullanılabilirliğine odaklanan insanlar oldukları aksi durumda olanların ise teknolojiyi faydasız ve karmaşık buldukları da tespit edilmiştir (Yousafzai ve Yani-de-Soriano, 2012). Safari vd., (2012) küresel rekabet endeksinin temel verimlilik göstergelerinden olan yükseköğretim ve teknolojik yetkinlik arasındaki etkileşimi araştırdıkları çalışmalarında her iki faktör arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu saptamışlardır. Sektörler üzerinde

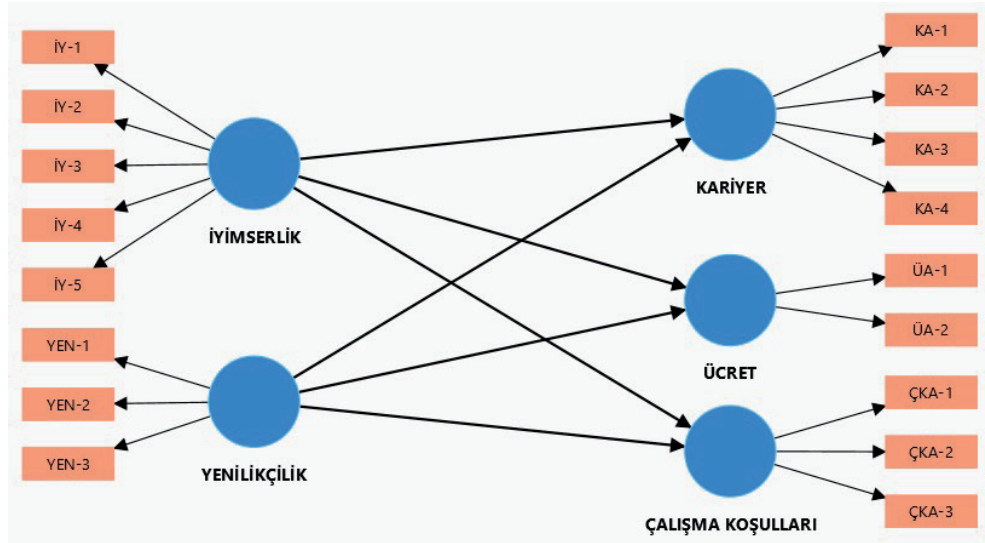
yapılan çalışmalarda da teknolojik yatkınlığın yüksek olmasının örgütsel öğrenmeye olumlu etkisi olduğu (Kasnak, 2022) ayrıca müşteri deneyimi ve satın alma niyeti üzerinde de doğrudan etkili olduğu (Yılmaz, 2023) ortaya konmuştur.

Yöntem

Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Bu çalışma, ilişkisel tarama modeli temelinde gerçekleştirilmiştir. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkilerin derecesini ortaya koymayı (Karasar, 2014) amaçlamaktadır. Bu doğrultuda uluslararası ticaret ve lojistik bölümünde eğitim gören öğrencilerin teknolojik yatkınlıklarının mesleki algı düzeyleri üzerindeki etkisine bakılmıştır. Yani bağımsız değişken olan teknolojik yatkınlık (Parasuraman, 2000) ile bağımlı değişken olan mesleki algı düzeyi (Karaso, 2022) arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Çalışmanın amacına ve teorik çerçevesinde uygun olarak araştırmanın modeli ve hipotezleri Şekil 1'deki gibi geliştirilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Şekil 1'de görüldüğü üzere teknolojik iyimserlik ve teknolojik yenilikçilik bağımsız değişken, kariyer algısı, ücret algısı ve çalışma koşulları algısı bağımlı değişkendir. Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

- H_1 : Uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin teknolojik iyimserlikleri, mesleki kariyer algılarını anlamlı şekilde etkilemektedir.
- H_2 : Uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin teknolojik iyimserlikleri, mesleki ücret algılarını anlamlı şekilde etkilemektedir.
- H_3 : Uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin teknolojik iyimserlikleri, mesleki çalışma koşulları algılarını anlamlı şekilde etkilemektedir.
- H_4 : Uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin teknolojik yenilikçilikleri, mesleki kariyer algılarını anlamlı şekilde etkilemektedir.
- H_5 : Uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin teknolojik yenilikçilikleri, mesleki ücret algılarını anlamlı şekilde etkilemektedir.
- H_6 : Uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin teknolojik yenilikçilikleri, mesleki çalışma koşulları algılarını anlamlı şekilde etkilemektedir.

Çalışma grubu ve veri toplama

Araştırmanın örnekleme yöntemi olasılıklı olmayan örneklem tekniklerinden kolayda örnekleme yöntemidir. Kolayda örnekleme, kolay ulaşılabilen vasıtalarla yararlanarak en kolay ulaşılabılır deneklerden veri toplandığı tekniktir. Özellikle zaman, bütçe ve kaynak sınırlamaları gibi faktörler nedeniyle daha geniş bir evrene ulaşmak her zaman mümkün olmadığından sosyal bilim araştırmalarında sıklıkla tercih edilmektedir (Creswell ve Creswell, 2017; Gürbüz ve Şahin, 2018). Bu bağlamda araştırmanın örneklemini Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümü öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın yapıldığı dönemde bölümün aktif olarak kayıtlı $N = 145$ öğrencisi bulunmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak oluşturulan anket formu Nisan ve Mayıs 2024 tarihlerinde yüz yüze öğrencilere ulaştırılmış kendilerine ulaşamayan öğrencilere internet yoluyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Anket formunun başında araştırmanın amacı katılımcılara verilmiş ve devamında katılımın gönüllü olduğu, istenildiği takdirde sonlandırabilecekleri, toplanan verilerin toplu bir şekilde sadece çalışmanın amacı kapsamında değerlendirileceği aktarılmıştır. Anket formunun doldurulma süresi yaklaşık 10 dakikadır. Yaklaşık %93 oranında geri dönüş sağlanmış ve toplam 135 öğrenciden veri elde edilmiştir. Eksik olan veya boş bırakılan anketler çıkarılarak toplamda $n = 132$ veri araştırmaya dâhil edilmiştir.

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular ise Tablo 1'deki gibidir:

Tablo 1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	77	58,3
Kadın	55	41,7
Sınıfı	Frekans	Yüzde (%)
1.Sınıf	38	28,8
2.Sınıf	36	27,3
3.Sınıf	27	20,5
4.Sınıf	31	23,5
Bölümünüzü tercih nedeniniz nedir?	Frekans	Yüzde (%)
Üniversiteye devam edebilmek	18	13,6
Evime yakın olması	6	4,5
Bilinçli olarak tercih yapmadım	16	12,1
Bölümümünden mezun olup alanımda ilerlemek	92	69,8
Üniversite öncesi sektöre bakış açısı	Frekans	Yüzde (%)
Olumlu	82	62,1
Kısmen olumlu	40	30,3
Olumsuz	1	0,8
Kararsızım	9	6,8
Üniversiteye başladıktan sonra sektöre bakış açısı	Frekans	Yüzde (%)
Olumlu	95	72,0
Kısmen olumlu	28	21,2
Olumsuz	4	3,0
Kararsızım	5	3,8

Tablo 1'e göre katılımcıların %58,3'ü erkek ve %41,7'si ise kadın; %28,8'i birinci sınıf, 27,3'ü ikinci sınıf, %20,5'i üçüncü sınıf ve %23,5'i ise dördüncü sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaklaşık %70'i öğrenim gördüğü alanda ilerlemek amacıyla bölümü bilinçli olarak tercih ettiğini ifade etmiştir. Bilinçli tercih yapmadığını ifade edenlerin oranı ise %12,1'dir. Diğerleri ise üniversiteye devam edebilmek (%13,6) ve evlerine yakın olmasından (%4,5) dolayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %62,1'i üniversiteye başlamadan önce sektöre bakış açılarının 'olumlu' olduğunu ifade ederlerken bu oranın üniversiteye başladıktan sonra %72 olduğu görülmüştür. Üniversite öncesi sektöre bakışları kısmen olumlu olanların oranı ise %30,3 iken üniversiteye başladıktan sonra bu oranın %21,2 olduğu gözlemlenmiştir. Üniversite öncesi sektöre bakışları olumsuz olanların oranı %0,8 ve kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise %6,8'dir. Üniversite sonrasında bu oranların %3 'olumsuz' ve %3,8 de 'kararsız' olarak değiştiği görülmektedir. Bulgular, üniversite öncesi kısmen olumlu görüşe sahip olanların büyük bir çoğunluğunun üniversiteye başladıktan sonra olumlu görüşe sahip olduklarını göstermektedir.

Veri toplama araçları

Araştırmada birincil veri toplama yöntemlerinden olan anket yöntemi (Gürbüz ve Şahin, 2018) kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan “Mesleki Algı Ölçeği” ve “Teknolojik Yetkinlik Ölçeği” araştırmanın amacı doğrultusunda en uygun ölçüm araçları olarak tercih edilmiştir. Mesleki Algı Ölçeği, öğrencilerin mesleklerine yönelik tutumları, gelecek beklentileri ve mesleklerine atfettikleri değer gibi unsurları içeren öğrencilerin mesleklerine dair algılarını kapsamlı bir şekilde ölçebilecek yapılandırılmış bir araçtır. Teknolojik Yetkinlik Ölçeği de bireylerin teknolojiyi benimseme ve kullanma eğilimlerini değerlendirmede yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise, teknolojik gelişmelerin hızla mesleki beceriler üzerinde etkili olduğu günümüz koşullarında, öğrencilerin teknolojik yetkinliklerinin ölçülmesinde etkili bir araç olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm demografik sorular, ikinci bölümde ise teknolojik yetkinlik ve mesleki algı ölçekleri yer almaktadır. Demografik sorularda katılımcılara cinsiyet, sınıf ve bölüm tercih nedenleriyle ilgili sorular sorulmuştur.

Mesleki Algı Ölçeği: Karasoy (2022)’un, Aymankey ve Aymankey (2013) ile Akyol, Oğan ve Oğan (2018)’in turizm öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarından alarak lojistik öğrencilerine uyarladığı, 4 ifadeli kariyer algısı, 2 ifadeli ücret algısı ve 3 ifadeli yasal ve sosyal hayata ilişkin faktörlerden oluşan ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçeğin toplam iç tutarlılık (güvenirlilik) kat sayısının .84 olduğu belirtilmiş ve 5’li Likert tipi (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum) üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin toplam iç tutarlılık (güvenirlilik) kat sayısı .83 olarak belirlenmiştir.

Teknolojik Yetkinlik Ölçeği: Parasuraman ve Colby (2015) tarafından geliştirilen insanların hayatlarındaki hedeflerini gerçekleştirebilmek adına yeni teknolojileri benimseme ve kullanabilme eğilimlerini ortaya koyan bir ölçektir. İsmail ve Wahid’e (2020) göre ölçek teknoloji tabanlı hizmetleri benimseme niyetinin değerlendirilmesi noktasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Ölçek, Güvener (2019) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve bu çalışmada 9 ifadeli teknolojik yenilikçilik ve 6 ifadeli teknolojik iyimserlik faktörlerinden oluşan bu ölçekten yararlanılmıştır. Ölçeğin toplam iç tutarlılık (güvenirlilik) kat sayısının .76 olduğu belirtilmiştir. Ölçekte 5’li Likert tipi (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum) üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin toplam iç tutarlılık (güvenirlilik) kat sayısı .84 olarak belirlenmiştir.

Verilerin analizi

PLS, kovaryans temelli analizlerin tamamını yapabilmenin yanı sıra, küçük örneklem gruplarıyla çalışabilme ve normal dağılım koşulunu gerektirmemesi gibi avantajlara sahiptir (Ay-

bek ve Karakaş, 2023). Bu sebeple verilerin analizinde SMART PLS 4.0 programı ile PLS SEM yöntemi kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ve yol analizi yapılmıştır. Maddelerin yüksek düzeyde faktör yüküne sahip olması için en az 0,60 yüke sahip olması gerektiğinden dolayı (Gürbüz ve Şahin, 2018) faktör analizinde faktör yükü 0,60'ın altında kalan ifadeler ölçekten çıkarılmıştır.

PLS-SEM için belirlenmiş ortak ve genel bir uyum iyiliği ölçütü bulunmamaktadır (Hair Jr. vd., 2017). Ancak yaygın yaklaşıma göre faktör yükleri, t değeri, CR ve AVE gibi yakınsama geçerliliği, HTMT ve Fornell-Larcker kıstasları gibi ayrışma geçerliliği ve yol analizi neticesinde elde edilen R^2 , f^2 ve Q^2 gibi parametrelerin araştırmanın uyum iyiliğini değerlendirmede kullanılabileceği belirtilmiştir (Aybek ve Karakaş, 2023; Hair Jr. vd., 2017; Karaca ve Yemez, 2022; Sarstedt vd., 2016).

Etik onay

Bu araştırma için Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 22.04.2024 tarih ve 06/117 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır.

Bulgular

Araştırma modeline ilişkin DFA bulguları

Çalışmada doğrulayıcı faktör analizi ile iki ölçeğe ait toplam beş faktörün iç tutarlılık ve geçerliliği analiz edilmiştir. Analizde öncelikle faktör yükleri, CR ve AVE değerlerine bakılmış ve bunlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Boyutlarına Ait Bulgular

Boyutlar	İfadeler	Faktör Yükleri	Cronbach’s Alpha	CR	AVE
İyimserlik	İY-1	0.812	0,847	0,874	0,616
	İY-2	0.807			
	İY-3	0.742			
	İY-4	0.741			
	İY-5	0.818			
Yenilikçilik	YEN-1	0,860	0,804	0,807	0,719
	YEN-2	0,817			
	YEN-3	0,867			
Kariyer Algısı	KA-1	0,911	0,903	0,911	0,775
	KA-2	0,811			
	KA-3	0,891			
	KA-4	0,904			
Ücret Algısı	ÜA-1	0,910	0,815	0,821	0,844
	ÜA-2	0,927			
Çalışma Koşulları Algısı	ÇKA-1	0,660	0,736	0,850	0,648
	ÇKA-2	0,829			
	ÇKA-3	0,906			

Yakınsama geçerliliği için faktör yük değerinin 0,6’dan, CR değerinin 0,7 ve AVE değerinin 0,5’ten büyük olması beklenmektedir (Aybek ve Karakaş, 2023). PLS-SEM yöntemi ile yapılan analizde öncelikle faktör yükleri 0,6’dan küçük olan ifadeler ölçekten çıkarılmış ve analiz yenilenerek Tablo 2’deki sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre teknolojik yetkinlik ölçeğinin iyimserlik boyutu altında 5 ifade, yenilikçilik boyutu altında 3 ifade; mesleki algı ölçeğinin kariyer algısı boyutu altında 4 ifade, ücret algısı boyutu altında 2 ifade ve çalışma koşulları algısı altında 3 ifade toplanmıştır. Tablo 2’deki bulgulara göre beş boyutun faktör yüklerinin %60’ın üzerinde olduğu, CR değerlerinin 0,7’nin ve AVE değerlerinin ise 0,5’in üzerinde olduğu görülmüştür. Ayrıca CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olduğu da gözlemlenmiş, bu bulgulara göre ölçeğin yakınsama geçerliliğini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek boyutlarının iç tutarlılıklarının göstergesi olan Cronbach’s Alpha değerlerine bakıldığında iyimserlik boyutunun 0,874, yenilikçilik boyutunun 0,804, kariyer algısı boyutunun 0,903, ücret algısı boyutunun 0,815 ve çalışma koşulları algısı boyutunun ise 0,736 olduğu

görülmüştür. Buna göre iyimserlik, yenilikçilik, kariyer algısı ve ücret algısı boyutlarının çok yüksek düzeyde güvenilir, çalışma koşulları algısı boyutunun ise yüksek düzeyde güvenilir (Karagöz, 2017) olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

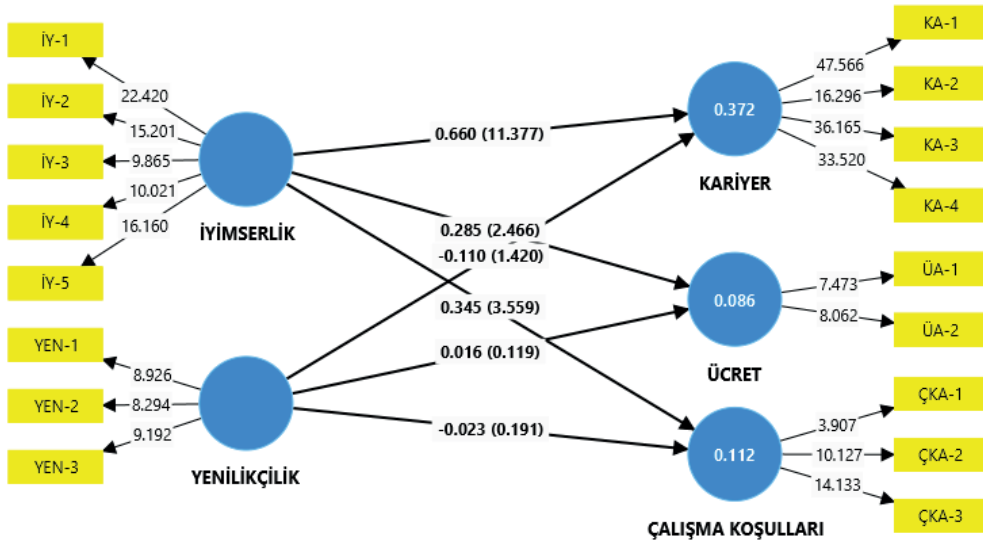
Ölçeğin ayrışma geçerliliği için ise HTMT ve Fornell-Larcker değerlerine bakılmış ve bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ayrışma Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Fornell-Larcker Değerleri					
	Kariyer	Yenilikçilik	Çalışma	Ücret	İyimserlik
Kariyer Algısı	0.881				
Yenilikçilik	0.232	0.848			
Çalışma Koşulları Algısı	0.529	0.159	0.805		
Ücret Algısı	0.400	0.171	0.388	0.919	
İyimserlik	0.602	0.517	0.327	0.290	0.785
HTMT Değerleri					
	Kariyer	Yenilikçilik	Çalışma	Ücret	İyimserlik
Kariyer Algısı					
Yenilikçilik	0.273				
Çalışma Koşulları Algısı	0.613	0.208			
Ücret Algısı	0.459	0.206	0.499		
İyimserlik	0.653	0.624	0.351	0.344	

Fornell ve Larcker'a (1981) göre AVE değerlerinin karekökleri, boyutlar arasındaki korelasyon değerlerinden büyük olmalıdır. Tablo 3'te AVE değerlerinin karekökleri koyu olarak gösterilmiştir ve Fornell-Larcker kriterine göre ayrışma geçerliliğini sağladığı görülmektedir. Ayrışma geçerliliğinin bir diğer ölçütü ise Heterotrait-monotrait (HTMT) korelasyon değerleridir. HTMT'nin Fornell-Larcker'a kıyasla daha yüksek özgüllük ve duyarlılık oranlarına ulaşabildiği ifade edilmekte ve ayrışma geçerliliği için HTMT değerinin 1'e yakın olmaması istenmektedir (Ab Hamid vd., 2017; Henseler vd., 2015). Bu sebeple TMT değerinin 0,9'dan küçük olması beklenmektedir (Aybek ve Karakaş, 2023). Yine Tablo 3'te HTMT matrisi dikkate alındığında değerlerin tamamı 0,9'dan küçüktür ve HTMT kriterine göre de ayrışma geçerliliğinin sağlandığı görülmektedir.

Analizler sonucunda ölçeklerin faktör yapıları doğrulanmış ve yapısal uyumu sağlanmıştır. Bu işlemlerden sonra model, yol (path) analizi ile test edilmiştir.

Şekil 2. Yapısal Modele Ait Yol Diyagramı

Şekil 2’de görüldüğü gibi teknolojik yetkinlik boyutları olan iyimserlik ve yenilikçilik bağımsız değişken; mesleki algı boyutları olan kariyer algısı, ücret algısı ve çalışma koşulları algısı ise bağımlı değişkendir. Model üzerinde PLS-SEM yol analizi için bootstrapping komutu 5000 alt örneklem büyüklüğünde çalıştırılarak hipotezler test edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4.’te sunulmuştur.

Tablo 4. Yol Analizine Ait Bulgular

Hipotez	İlişkiler	Yol Katsayısı	t değeri	p değeri	Sonuç
H ₁	İyimserlik → Kariyer	0.660	11.377	0.000*	Desteklendi
H ₂	İyimserlik → Ücret	0.285	2.466	0.014*	Desteklendi
H ₃	İyimserlik → Çalışma Koşulları	0.345	3.559	0.000*	Desteklendi
H ₄	Yenilikçilik → Kariyer	-0.110	1.420	0.156	Desteklenmedi
H ₅	Yenilikçilik → Ücret	0.016	0.119	0.905	Desteklenmedi
H ₆	Yenilikçilik → Çalışma Koşulları	-0.023	0.191	0.848	Desteklenmedi

Yol analizinde hipotez testleri için p ve t değerleri dikkate alınmaktadır. Yol katsayılarının anlamlı olabilmesi için t değerinin %95 güven aralığında 1,96’dan büyük olması beklenmektedir (Karaca ve Yemez, 2022). Tablo 4’te görüldüğü üzere teknolojik yetkinliğin iyimserlik boyutunun mesleki algı boyutları üzerindeki etkisine bakıldığında, hem kariyer algısını ($t=11.377>1,96$; $p=0.000<0.05$) hem ücret algısı ($t=2.466>1,96$; $p=0.014<0.05$) hem de çalışma koşulları algısını ($t=3.559>1,96$; $p=0.000<0.05$) pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilediği görülmektedir. Bu durumda H₁, H₂ ve H₃ hipotezleri kabul edilmiştir. Teknolojik yetkinliğin

yenilikçilik boyutunun mesleki algı boyutları üzerindeki etkisine bakıldığında, hem kariyer algısı üzerinde ($t=1.420 < 1,96$; $p=0.156 > 0.05$) hem ücret algısı ($t=0.119 < 1,96$; $p=0.905 > 0.05$) hem de çalışma koşulları algısı ($t=0.191 < 1,96$; $p=0.848 < 0.05$) üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Böylece H_4 , H_5 ve H_6 hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 5. R^2 , f^2 ve Q^2 Değerleri

İlişkiler	f^2	Bağımlı Değişken	R^2	Q^2
İyimserlik → Kariyer	0.508	Kariyer Algısı	0.372	0.336
İyimserlik → Ücret	0.065			
İyimserlik → Çalışma Koşulları	0.098	Çalışma Koşulları Algısı	0.112	0.065
Yenilikçilik → Kariyer	0.014			
Yenilikçilik → Ücret	0.000	Ücret Algısı	0.086	0.044
Yenilikçilik → Çalışma Koşulları	0.000			

R^2 değerleri, bağımlı değişkenlerin açıklanma düzeyinin belirlenmesi açısından önemli görülmektedir (Hair, 2010). Tablo 5'te R^2 değerlerine bakıldığında, bağımsız değişkenler iyimserlik ve yenilikçilik boyutlarının kariyer algısını %37,2 oranında, çalışma koşulları algısını %11,2 oranında, ücret algısını ise %8,6 oranında açıkladığı görülmektedir. Etki büyüklüğünü gösteren f^2 ve yordama gücünü gösteren Q^2 değerlerinin 0,35'ten büyük olması yüksek; 0,15'ten küçük olması ise düşük derecede olduğunu göstermektedir (Aybek ve Karakaş, 2023). Tablo 5'e göre f^2 değerlerinden sadece teknolojik iyimserliğin kariyer algısı üzerinde yüksek düzeyde ($f^2=0.508 > 0.35$) etkiye sahip olduğu görülmektedir. Q^2 değerlerinde ise teknolojik yatınlığın %33,6 oranında kariyer algısını yordadığı görülmektedir. Diğer bağımlı değişkenlerde ise yordama oranı çalışma koşulları algısında %6,5 ve ücret algısında ise %4,4 olarak ortaya konmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Uluslararası alanda ticari faaliyetler daha rekabetçi bir küresel ekonomiye doğru ilerledikçe işletmeler yenilikçi teknolojilere yatırım yapma ve uyum sağlama ihtiyacı hissetmektedirler (Moldabekova vd., 2021). Bu durum hem uluslararası ticaret hem de lojistik alanında güncel teknolojiye uyum sağlayabilen yüksek niteliğe sahip çalışanlara olan talebi artırmaktadır. Uluslararası Ticaret ve Lojistik bölümleri ise sektördeki kalifiye iş gücü ihtiyacının karşılanmasında temel kaynak olarak görülmektedir. Ancak potansiyel iş gücü olarak görülebilecek olan uluslararası ticaret ve lojistik bölüm öğrencilerinin teknolojiye yatınlık düzeyleri de bu konudaki belirleyici unsur olacaktır. Bu bağlamda, öğrencilerin teknolojik yatınlıklarının mesleki algıları üzerindeki etkilerini incelemek, sektörün gelecekteki iş gücü dinamiklerini anlamak açısından önem arz etmektedir. Bu çalışma ile uluslararası ticaret ve lojistik bölümü öğrencilerinin mesleki algılarının teknolojik yatınlıklarından etkilenip etkilenmediği araştırılmıştır. Araştırmada, bağımsız değişken olarak belirlenen teknolojik yatınlığın iki alt

boyutu teknolojik iyimserlik ve teknolojik yenilikçilik, mesleki algının kariyer algısı, ücret algısı ve çalışma koşulları algısı ile ilişkilendirilmiştir.

Analiz sonuçları ile öğrencilerin teknolojik iyimserliklerinin mesleki algı düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuç, öğrencilerin teknolojiye yönelik pozitif bakış açıları, mesleklerinde daha iyi kariyer fırsatları, daha yüksek ücret beklentileri ve daha iyi çalışma koşulları algılamalarına neden olduğunu göstermektedir. Yol analizi bulgularına bakıldığında özellikle teknolojik iyimserlik düzeyinin kariyer algısı üzerinde yüksek düzeyde etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Parasuraman (2000) teknolojik iyimserliği (optimism), teknolojiye karşı güven, olumlu bir bakış açısına sahip olma ile teknolojinin insanların yaşam kalitelerini yükselttiği, etkinlik ve esneklik sağladığı inancına sahip olmak olarak açıklamıştır. Bu haliyle teknolojik iyimserlik, zamandan bağımsız olmak, daha fazla kontrol imkânı elde etmek ve çalışmalarda verimliliği artırmak gibi teknolojiye karşı pozitif bakış açısını ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, teknolojik iyimserlik düzeyi yüksek olan öğrencilerin sektörde kariyer yapma niyetlerinin daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Böylece teknolojik iyimserliğin meslek seçiminde ve mesleki tatmin düzeyinde önemli bir rol oynadığı ifade edilebilir. Bu sonuç, teknolojiyi benimsemenin kariyer bağlılığı (Sunman, 2021) ve mesleki başarı (Venkatesh vd., 2003) üzerindeki olumlu etkisini destekleyen görüşlerle de uyumludur. Bununla birlikte, teknolojiyi faydalı olarak algılamanın teknolojik yeniliklerin benimsenmesinde önemli olduğu da ifade edilmiş ve bu tür niteliklere sahip olanların, rekabetçi küresel ekonomide başarılı sistemler tasarlama ve uygulama faaliyetleri içerisinde olanlar tarafından göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmıştır (Davis, 1989; Kamacı ve Öz, 2021; Özışık ve Erdil Şahin, 2022).

Diğer taraftan, teknolojik yenilikçilik ile mesleki algı arasındaki ilişkiler analiz sonuçlarında anlamlı bulunmamıştır. Yani, öğrencilerin teknolojik yenilikçilik düzeylerinin meslekte kariyer yapma, ücret ve çalışma koşulları üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Parasuraman (2000) teknolojik yenilikçiliği, teknoloji kullanımında öncü olma, teknolojik yenilikleri diğer insanlardan önce kullanma olarak açıklamıştır. Araştırmaya ait bulgular, teknolojik yenilikçiliğin öğrencilerin mesleki algılarında daha az belirleyici olduğunu, teknoloji liderliği veya öncülüğünün mesleki algılar üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Yol analizi bulgularına bakıldığında, iki boyutuyla birlikte teknolojik yetkinliğin mesleki algıyı toplamda %57 (R^2 değerleri) oranında açıkladığı görülmektedir. Bu sonuç, teknolojik yenilikçiliğin bireylerin mesleki algıları üzerindeki etkisinin dolaylı veya başka faktörlerle birlikte incelenmesi gerektiğini düşündürmektedir. Teknostres bu faktörlerden biri olarak görülmektedir ve Atrian ve Ghobbeh (2023) çalışmalarında, teknostresin işgücü performansını olumsuz yönde etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Igarria vd. (1997) ise bu sorunun, teknolojik yeniliklerin kullanımından algılanan fayda ile azaltılabileceğini ifade etmiştir.

Çalışmanın bulguları teknolojik yatkınlığın özellikle kariyer algısı üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Özellikle taşımacılık, depolama, liman işletmeciliği ve son adım teslimat gibi uluslararası lojistik faaliyetlerde yapay zekâ, blockchain ve nesnelerin interneti gibi teknolojilerin hızla yaygınlaşması, sektörde çalışanların bu teknolojilere adaptasyonunu zorunlu kılmaktadır. Örneğin, Continental firması otonom araçlar ve robot kuryeler ile son adım teslimatlarını daha verimli hale getirmek için çalışmalar yapmaktadır. Yine Altenwerder ve Rotterdam gibi limanlarda konteynırlar otonom olarak elleçlenmekte ve liman ile iskele arasındaki depolama ve elleçleme faaliyetlerinde de otonom araçlar kullanılmaktadır (Crandall ve Formby, 2016; Kamacı, 2022). Bu tür teknolojik yeniliklerin kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte bilgiyi yorumlayabilen ve teknolojik değişimlere uyum sağlayabilen çalışanlar sektörde önem kazanmaya da başlamıştır (Özışık ve Erdil Şahin, 2022). Uluslararası ticaret ve lojistik sektöründe gelişime açık belirli bir eğitim seviyesindeki işgücüne olan ihtiyaç da giderek artacaktır. Bu nedenlerden dolayı, kişisel ve mesleki özellikler arasındaki uyumun yüksek olmasının sektörde çalışma eğilimini de yükselteceği düşünüldüğünde uluslararası ticaret ve lojistik sektörünün ihtiyaç duyduğu kalifiye iş gücünün sağlanabilmesi için eğitim programlarının teknolojiye yönelik olumlu tutumları geliştirici nitelikte olmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Uluslararası ticaret ve lojistik programlarındaki eğitimlerde, simülasyonlar, veri analizleri, yazılım gibi uygulamalarla teknoloji entegrasyonunun sağlanabilmesi öğrencilerin pratik becerilerini geliştirmelerine destek olacaktır. Yapay zeka, nesnelerin interneti, bulut bilişim, blok zincir gibi sektörde önemi artan teknolojilerde hedef odaklı ar-ge faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi de önerilmektedir.

Bu çalışma ile teknolojik iyimserlik ve teknolojik yenilikçiliğin mesleki algı üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sınırlılıklarından biri, örneklem grubunun yalnızca Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi öğrencileri ile sınırlı olmasıdır. Bu nedenle bulguların genellenebilirliği sınırlıdır. Gelecekte, farklı üniversitelerden ve uluslararası ticaret ve lojistik sektörlerinde çalışan profesyonellerden daha geniş örneklem grupları ile çalışmalar yapılması, sonuçların geçerliliğini artıracaktır. Ayrıca, çalışma kesitsel bir yapıya sahip olduğu için öğrencilerin mesleki algılarındaki değişimlerin zaman içindeki etkileri incelenememiştir. Farklı analizlerle yapılacak derinlemesine araştırmalar ile teknolojik yatkınlıkların uluslararası ticaret ve lojistik iş hayatındaki rolünü, öğrencilerin ve çalışanların mesleki algılarını etkileyen unsurları daha kapsamlı bir şekilde araştırmak, gelecekteki çalışmalar için önemli bir yönelim olacaktır. Çalışma sonucunda elde edilen bulguların sektör paydaşlarına ve bundan sonra yapılacak bilimsel çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Etik Onay

Bu araştırma için Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 22.04.2024 tarih ve 06/117 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır.

Kaynakça

- Ab Hamid, M. R., Sami, W., & Mohamad Sidek, M. H. (2017). Discriminant validity assessment: Use of Fornell & Larcker criterion versus HTMT Criterion. *Journal of Physics: Conference Series*, 890(1). <https://doi.org/10.1088/1742-6596/890/1/012163>
- Akça, E., Sürücü, Ş. G., Akbaş, M., & Şenoğlu, A. (2019). Ebelik öğrencilerinin sosyal zeka düzeyleri ile meslek algıları arasındaki ilişki. *Cukurova Medical Journal*, 44(2), 621–631.
- Akgöz, E., & Samatova, G. (2020). Turizm sektöründe mesleki algı ile mesleki bağlılık arasındaki ilişkinin demografik özelliklere göre incelenmesi. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 5–13.
- Akyol, C., Oğan, E., & Oğan, Y. (2018). A research on occupational expectations and socio-economic profiles of university students graduate tourism education. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(2), 648–665. <https://doi.org/10.21547/jss.382774>
- Al-araibi, A. A. M., Mahrin, M. N. bin, & Yusoff, R. C. M. (2019). Technological aspect factors of E-learning readiness in higher education institutions: Delphi technique. *Education and Information Technologies*, 24, 567–590.
- Al-Fadhel, H., Al-Jalahma, A., & Al-Muhanadi, M. (2020). The reporting of technological readiness of higher education institutions in GCC Countries: A situational analysis of COVID-19 Crisis. *2020 Sixth International Conference on E-Learning (Econf)*, 296–301.
- Apalı, A. (2018). Muhasebe meslek mensupları açısından stajyer meslek mensuplarının yeterliliklerinin araştırılması: Burdur ili örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(3), 283–306.
- Atrian, A., & Ghobbeh, S. (2023). Technostress and job performance: Understanding the negative impacts and strategic responses in the workplace. *ArXiv Preprint ArXiv:2311.07072*.
- Ay, F., Keçe, M., İnci, İ., Alkan, N., & Acar, G. (2018). Ebelik öğrencilerinin meslek algıları ve kariyer planlarının etkileyen faktörler. *Balikesir Health Sciences Journal*, 7(2), 74–82. <https://doi.org/10.5505/bsbd.2018.09815>
- Aybek, G., & Karakaş, H. (2023). Sosyal bilimlerde PLS-YEM kullanım rehberi: Hiyerarşik yapı modellemesi ile bir uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 656–674. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1301243>
- Aymankuy, Y., & Aymankuy, Ş. (2013). Turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin turizm sektöründeki istihdamla ilgili görüşleri ve sektördeki kariyer beklentileri (Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu örneği). *Akademik Bakış Dergisi*, 35(4), 1–21.
- Banger, G. (2016). *Endüstri 4.0 ve akıllı işletme*. Dorlion Yayınları.
- Barczak, A., Dembinska, I., & Marzantowicz, L. (2019). Analysis of the risk impact of implementing digital. *Processes*, 7(11), 815.
- Can, R., İnce, S., & Ünlüsoy Dinçer, N. (2022). Academic and clinical stress levels and profession perceptions of Nursing Senior Students / Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin akademik ve klinik stres düzeyleri ve meslek algıları. *Türkiye Biyoetik Dergisi*, 9(3), 85–94.
- Caputo, F., Papa, A., Cillo, V., & Del Giudice, M. (2019). Technology readiness for education 4.0: barriers and opportunities in the digital world. *Opening up education for inclusivity across digital economies and societies* içinde (ss. 277–296). IGI Global.

- Carless, S. A. (2005). The influence of fit perceptions, equal opportunity policies, and social support network on pre-entry police officer career commitment and intentions to remain. *Journal of Criminal Justice*, 33(4), 341–352. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2005.04.004>
- Chesnut, S. R., & Burley, H. (2015). Self-efficacy as a predictor of commitment to the teaching profession: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 15, 1–16.
- Choi, J., & Yoo, D. (2021). The impacts of self-construal and perceived risk on technology readiness. *Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research*, 16(5), 1584–1597. <https://doi.org/10.3390/jtaer16050089>
- Çınar, B., & Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(3), 153–162.
- Coetzer, J., Kuriakose, R. B., & Vermaak, H. J. (2020). Collaborative decision-making for human-technology interaction-a case study using an automated water bottling plant. *Journal of Physics: Conference Series*, 1577(1). <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1577/1/012024>
- Crandall, R., & Formby, S. (2016). Is that a driverless truck alongside you. *ISE Magazine*, (6), 26–31.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.5962/bhl.title.33621>
- Demirtaş, F., & Bozyiğit, S. (2023). Uluslararası Ticaret ve Lojistik öğrencilerinin geleceğe yönelik mesleki beklentileri. *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 14(27), 108–134. <https://doi.org/10.58689/eibd.1261869>
- Erturgut, R. (2021). *Lojistik ve tedarik zinciri yönetimi*. Nobel Yayın.
- Eşer, İ., Denat, Y., & Khorshid, L. (2008). Hemşirelik mesleğini algılamada ilk klinik uygulamanın etkisi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 24(1), 15–26.
- Everhart, C. B., & Chelladurai, P. (1998). Gender differences in preferences for coaching as an occupation: The role of self-efficacy, valence, and perceived barriers. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 69(2), 188–200.
- Filizöz, B., & Orhan, U. (2018). İnsan kaynakları yönetimi bağlamında endüstri 4.0 : Bir yazın çalışması. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 110–117.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Gani, A. (2017). The logistics performance effect in international trade. *Asian Journal of Shipping and Logistics*, 33(4), 279–288. <https://doi.org/10.1016/j.ajsl.2017.12.012>
- Gorecky, D., Schmitt, M., Loskyll, M., & Zühlke, D. (2014). Human-computer-interaction in the industry 4.0 era. *2014 12th IEEE International Conference on Industrial Informatics (INDIN)*, 289–294.
- Gulk, E. B., Olennikova, M. V., Baranova, T. A., & Khoroshikh, V. V. (2020). Professional perceptions of students of the polytechnic university. *International Conference on Interactive Collaborative Learning*, 438–446.

- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (5.Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Gürdoğan, A., & Atabey, S. (2015). Öğrencilerin meslek stajından memnuniyet düzeylerinin kariyer hedeflerine etkisi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 91–113.
- Güvener, A. (2019). *Dijital dönüşüm sürecinde çalışanların teknolojik hazırlık seviyelerinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hair Jr., J. F., Matthews, L. M., Matthews, R. L., & Sarstedt, M. (2017). PLS-SEM or CB-SEM: Updated guidelines on which method to use. *International Journal of Multivariate Data Analysis*, 1(2), 107. <https://doi.org/10.1504/ijmda.2017.087624>
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43, 115–135.
- Igbaria, M., Zinatelli, N., Cragg, P., & Cavaye, A. L. M. (1997). Personal computing acceptance factors in small firms: a structural equation model. *MIS Quarterly*, 279–305.
- İlğan, A., & Ceviz, H. (2019). The relationship between the perception of the society related to teaching profession and teachers' professional motivation according to teachers view. *Educational Administration: Theory and Practice*, 25(2), 285–338.
- Irmak, M. (2022). *Mesleki çalışma programlarının uzaktan ve yüz yüze eğitim ile yapılmasının öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ismail, K. A., & Wahid, N. A. (2020). A review on technology readiness concept to explain consumer's online purchase intention. *International Journal of Industrial Management*, 6, 49–57.
- Kamacı, K. (2022). Otonom Lojistik. E. Gelmez (Ed.), *Lojistikte Güncel Yaklaşımlar içinde* (ss. 71–98). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kamacı, K., & Öz, M. (2021). *Teknolojik yeniliklerin tedarik zinciri ve lojistik süreçlerde kullanılmasında insan-teknoloji etkileşimi* (1.Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karaca, Ş., & Yemez, İ. (2022). Turist gerçek davranışında sosyal medyanın rolünün incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 836–847.
- Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği* (1.Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26.baskı). Ankara Nobel Yayınevi.
- Karasoy, E. N. (2022). *Lojistik yönetimi bölümü öğrencilerinin mesleki uyum ve mesleki algı düzeylerinin mesleği yapma niyeti üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasnak, E. (2022). *Endüstri 4.0 olgunluk düzeyinin örgütsel öğrenmeye etkisinde teknolojik yetkinliğin aracı rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katrakylidis, I., & Madas, M. (2019). International trade and logistics: An empirical panel investigation of the dynamic linkages between the logistics and trade and their contribution to economic growth. In *International Journal of Economics and Business Administration* (Vol. 7, Issue 4, pp. 3–21). <https://doi.org/10.35808/ijeba/328>

- Kim, M. J., Lee, C. K., & Preis, M. W. (2020). The impact of innovation and gratification on authentic experience, subjective well-being, and behavioral intention in tourism virtual reality: The moderating role of technology readiness. *Telematics and Informatics*, 49(January), 101349. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2020.101349>
- Kocaman, S., & Kuybu Rol, E. P. (2020). Öğrencilerin mesleki algı ve beklentileri ile gelecek kaygılarının sektörde çalışma isteği üzerine etkisi: antalya yükseköğretim turizm öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(4), 3192–3217. <https://doi.org/10.21325/jotags.2020.758>
- Lau, Y. Y., Dragomir, C., Tang, Y. M., & Ng, A. K. Y. (2021). Maritime undergraduate students: Career expectations and choices. *Sustainability (Switzerland)*, 13(8). <https://doi.org/10.3390/su13084297>
- Lin, C., Shih, H., & Sher, P. J. (2007). Integrating technology readiness into technology acceptance: The TRAM model. *Psychology & Marketing*, 24(7), 641–657.
- Min, S., Zacharia, Z. G., & Smith, C. D. (2019). Defining supply chain management: In the past, present, and future. *Journal of Business Logistics*, 40(1), 44–55. <https://doi.org/10.1111/jbl.12201>
- Moldabekova, A., Philipp, R., Satybaldin, A. A., & Prause, G. (2021). Technological readiness and innovation as drivers for logistics 4.0. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(1), 145–156.
- Mukhtaruddin, Y. S., Gantar, M. T., Kalsum, U., & Imam, S. (2022). The ethical perception of accounting department students: The effect of human character and professional perception as an intervening variable. *Journal of Positive School Psychology*, 6(8), 3247–3261.
- Na, T.-K., Lee, S.-H., & Yang, J.-Y. (2021). Moderating effect of gender on the relationship between technology readiness index and consumers' continuous use intention of self-service restaurant kiosks. *Information*, 12(7), 280.
- Öz, M., & Işık, P. (2020). Pazarlamada yükselen trend online alışverişin teknoloji kabul modeliyle açıklanması. N. K. Erdemir (Ed.), *Dijital Çağda İşletme Alanında Yeni Eğilimler içinde* (ss. 91–110). Eğitim Yayınevi.
- Özışık, T., & Erdil Şahin, B. (2022). Endüstri 4.0 teknolojilerinin iş gücü ve işin geleceğine etkileri. *Journal of Life Economics*, 9(2), 81–96. <https://doi.org/10.15637/jlecon.9.2.03>
- Ozment, J., & Keller, S. B. (2011). The future of logistics education. *Transportation Journal*, 50(1), 65–83. <https://doi.org/10.5325/transportationj.50.1.0065>
- Özoğlu, B., Senir, G., & Büyükkelik, A. (2020). Devlet üniversitelerinde lojistik eğitime yönelik bir araştırma. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 19–35.
- Parasuraman, A. (2000). Technology readiness index (TRI) a multiple-item scale to measure readiness to embrace new technologies. *Journal of Service Research*, 2(4), 307–320.
- Parasuraman, A., & Colby, C. L. (2015). An updated and streamlined technology readiness index: TRI 2.0. *Journal of Service Research*, 18(1), 59–74. <https://doi.org/10.1177/1094670514539730>
- Pawlak, N., & Kudelska, I. (2012). Logistics education and students' expectations. *Logistics and Transport*, 1(14), 37–44.
- Pflaum, A., Prockl, G., Bodendorf, F., & Chen, H. (2018). The digital supply chain of the future: From drivers to technologies and applications. *Proceedings of the 51st Hawaii International Conference on System Sciences*, 3924–3925.

- Safari, S., Ghasemi, R., Elahi Gol, A., & Kashani, Y. M. (2012). Relationship between “innovation” and “business sophistication”: A secondary analysis of countries global competitiveness. *European Journal of Scientific Research*, 79(1), 29–39.
- Şahin, G., & Özkaya, S. (2020). Türkiye’de lojistik sektörünün incelenmesi ve sektör araştırmasının bulguları. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 2(2), 113–137.
- Samaranayake, P., Ramanathan, K., & Laosirihongthong, T. (2017). Implementing industry 4.0—A technological readiness perspective. *2017 IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management (IEEM)*, 529–533.
- Sarstedt, M., Hair, J. F., Ringle, C. M., Thiele, K. O., & Gudergan, S. P. (2016). Estimation issues with PLS and CBSEM: Where the bias lies! *Journal of Business Research*, 69(10), 3998–4010.
- Sayın, A. A., & Küçük, Ü. (2020). Lojistik bölümünü tercih eden öğrencilerin lojistik sektörden beklentileri: karamanoğlu mehmetbey üniversitesi örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(28), 1342–1373. <https://doi.org/10.26466/opus.679831>
- Smit, C., Roberts-Lombard, M., & Mpiganjira, M. (2018). Technology readiness and mobile self-service technology adoption in the airline industry: An emerging market perspective. *Acta Commercii*, 18(1), 1–12.
- Sunman, G. (2021). *Çalışanların endüstri 4.0 dönüşümüne yönelik tehdit algılarının tükenmişlik, işe adanmışlık ve kariyer bağlılığı üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tahar, A., Riyadh, H. A., Sofyani, H., & Purnomo, W. E. (2020). Perceived ease of use, perceived usefulness, perceived security and intention to use e-filing: The role of technology readiness. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(9), 537–547.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 425–478.
- Wong, C. S., Hui, C., & Law, K. S. (1998). A longitudinal study of the job perception-job satisfaction relationship: A test of the three alternative specifications. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 71(2), 127–146. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8325.1998.tb00667.x>
- Yağmurlu, N., & Sektioğlu, İ. (2023). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan muhasebe ve finans eğitimi: lisans öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 1413–1442. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.1220329>
- Yılmaz, A. (2023). *Artırılmış gerçeklik uygulamalarında teknolojik yetkinliğin müşteri deneyimi ve satın alma niyeti üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yousafzai, S., & Yani-de-Soriano, M. (2012). Understanding customer-specific factors underpinning internet banking adoption. *International Journal of Bank Marketing*, 30(1), 60–81.
- Zhang, Z. (2019). Discussion on practical teaching of logistics management major in higher vocational education. In *166.62.7.99* (Issue Ieesasm, pp. 1203–1207). <http://166.62.7.99/conferences/LNEMSS/IEESASM2019/19IEESASM254.pdf>

The Effect of Technological Readiness of International Trade and Logistics Students on Their Professional Perceptions

Extended Abstract

Introduction

International trade and logistics has become an important part of businesses in operational terms since it is seen as the basic element of global development. Since the labour factor plays a decisive role in the strategic success of global supply chains, especially in their transition to technological innovations, there are significant changes in the demands of enterprises on employees. These developments show that there is an increase in the need for qualified personnel in the field of international trade and logistics. The fact that the traditional logistics understanding in international trade will not be able to meet the need for logistics talent in the future makes it necessary to focus on international trade and logistics education, especially in higher education institutions. For the qualified labour force required by the sector, the professional perceptions of the students are considered as important as their knowledge equipment. For this reason, although it is important for the students studying in the international trade and logistics departments of universities to work in the sector in order to meet the labour force need in the sector, the level of technological readiness of the potential workforce may also be decisive in this regard. This study aims to investigate the effect of technological predispositions of students studying International Trade and Logistics on their professional perceptions.

Method

In the study, the relationship between the independent variable technological readiness and the dependent variable level of professional perception was investigated. The research was carried out on the basis of the relational screening model.

The survey method was used in the research. The sample of the research consists of the students of Karamanoğlu Mehmetbey University International Trade and Logistics Department. Total of 132 data were included in the research by removing incomplete or blank questionnaires. In the analysis of the data, confirmatory factor analysis and path analysis were performed using PLS-SEM method with SMART PLS 4.0 software.

Findings

In the analyses conducted to ensure the reliability and construct validity of the scales, factor loadings, CR, AVE and HTMT values were examined and path analysis was performed after the factor structures of the scales were verified and structural fit was ensured. In path analysis, p and t values were taken into consideration for hypothesis tests. When the effect of the optimism dimension of technological readiness on the dimensions of professional perception is examined, it is seen that it positively and significantly affects both career and wage and working conditions perception. When the effect of the innovativeness dimension of technological readiness on the dimensions of professional perception was examined, it was observed that it did not have a significant effect on both career and wage and working conditions perception.

Conclusion

This study investigated whether the professional perceptions of international trade and logistics department students are affected by their technological readiness. The results of the analyses showed that students' technological optimism has a significant effect on their professional perception levels. This result shows that students' positive perspectives towards technology cause them to perceive better career opportunities, higher wage expectations and better working conditions in their professions. When path analysis findings were analysed, it was concluded that especially technological optimism level has a high level of effect on career perception. The obtained findings lead to the conclusion that students with high levels of technological optimism have higher levels of intention to have a career in the sector.

On the other hand, it was observed that the technological innovativeness levels of the students did not have a significant effect on making a career in the profession, wages and working conditions. It was concluded that technological innovativeness was less determinant in students' professional perceptions and technology leadership or pioneering did not have a direct effect on professional perceptions. This result suggests that the effect of technological innovativeness on individuals' occupational perceptions should be examined indirectly or together with other factors.

Considering that a high level of harmony between personal and professional characteristics will increase the tendency to work in the sector, the importance of education programmes to develop positive attitudes towards technology in order to provide the qualified workforce needed by the international trade and logistics sector emerges. However, a more comprehensive investigation of the role of technology use in international trade and logistics business life and the factors affecting the professional perceptions of students and employees will be an important orientation for future studies.

